

PROGRESJONSPLAN

EBBEGARDEN BARNEHAGE SA

Progresjon i barnehagen innebærer at alle barna skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang. Alle barna skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter. Personalet skal utvide og bygge videre på barnas interesser og gi barna varierte erfaringer og opplevelser. Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø. Barn skal få utfordringer tilpasset sine erfaringer, interesser, kunnskaper og ferdigheter.

(Rammeplan for barnehagen, kapittel 8)

RAMMEPLAN FOR BARNEHAGEN - DE 7 FAGOMRÅDENE (KAPITTEL 9)

Rammeplanen sier at barna skal utvikle kunnskaper og ferdigheter innenfor alle fagområder gjennom undring, utforskning og skapende aktiviteter. Barnehagen skal bruke ulikt materiell og utstyr, teknologi og digitale verktøy, spill, bøker og musikk i arbeidet med fagområdene. Fagområdene er i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skolen

KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Møter tilgjengelig personal som søker blikket, smiler og vil skape kontakt og samtale.</p> <p>Får være sammen med personal som benevner det barna gjør og som snakker, lytter og responderer på barnas initiativ.</p> <p>Møter bilder som oppfordrer til kommunikasjon, hengende i deres høyde på veggen.</p> <p>Har god tilgang på pekebøker, og møter personal som leser for barna daglig.</p> <p>Får høre historier og eventyr fortalt med støtte i konkreter.</p> <p>Får høre enkle sanger, med og uten bevegelser.</p> <p>Får være med personal som skaper et rikt språkmiljø gjennom alle dagens aktiviteter.</p> <p>Møter personal som navnsetter ting, og gir sosial og emosjonell veiledning.</p>	<p>Får være med personal som inviterer til samtaler, filosoferer og undrer seg sammen med barna.</p> <p>Opplever personal som støtter og utvider samtaler. Både samtaler mellom personal-barn og barn-barn.</p> <p>Opplever personal som veileder barnet i å bruke språket i konfliktsituasjoner, og snakker om følelser og opplevelser barna har.</p> <p>Får erfaring med ulike språk dersom avdelingen har flerspråklige barn.</p> <p>Opplever kunnskapsformidling om viktige tema som brannvern og førstehjelp.</p> <p>Møter personal som undrer seg sammen med barna om temaer barna selv viser interesse for.</p> <p>Deltar aktivt i samlinger med rim og regler.</p> <p>Møter bokstaven sin og bokstaver generelt. Snakker om bokstavens lyd og bokstavens navn</p> <p>Møter navnet sitt skrevet med store bokstaver.</p> <p>Får erfaring med å leke med skriftspråket.</p> <p>Møter bokstaver og symboler i lek.</p>	<p>Får være med personal som snakker, reflekterer og undrer seg sammen med barna rundt abstrakte tema og begreper.</p> <p>Møter personal som utfordrer barn til å snakke om følelser.</p> <p>Møter personal som utfordrer barna til å lage egne historier og som tilrettelegger for at barna får øve på og utvikle fortellerkompetanse</p> <p>Får erfaring i å bruke media som kommunikasjonsmåte. Taleopptak, filmopptak eller bilder som kan fortelle/formidle noe.</p> <p>Deltar i dialogbasert lesing og i samtaler som innbyr til refleksjon. Får erfaringer i samtaler uten billedstøtte, og i utforskende samtaler ut fra fakta eller fantasi</p> <p>Får erfaring i å lage egne rim og regler.</p> <p>Får erfaring med å tulle og tøyse med språket, bruk av humor, vitser og gåter</p>

	<p>Får erfaring med å klappe navnet sitt.</p> <p>Har tilgang på billedbøker med tekster, og leses for daglig.</p> <p>Får erfaring med å lytte til enkle historier. Får erfaringer med sanger med og uten bevegelser.</p> <p>Får erfaringer med digitale bøker og lydbøker.</p> <p>Får spille enkle spill.</p> <p>Deltar i enkle lekeroller fra ulike eventyr.</p>	<p>Deltar i aktiviteter hvor man skriver navnet sitt. Får være med personal som trekker skriftspråket inn i leken/rolleleken.</p> <p>Har tilgang til billedbøker og faktabøker.</p> <p>Får erfaring med fortsettelsesbøker.</p> <p>Får erfaring med å synge lengre sanger. Får erfaring med å fortelle en enkel historie.</p> <p>Får spille mer utfordrende spill som Alias og rimelotto.</p> <p>Får erfaring med å ha enkle replikker i en fremvisning i for eksempel fellessamlinger.</p>
--	---	---

HVA BETYR DET FOR PERSONALET:

- Skape et variert språkmiljø der barna får mulighet til å oppleve glede ved å bruke språk og kommunisere med andre.
- Synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identiteter og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og andre uttrykksformer.
- Invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål.
- Oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme.
- Støtte barnas lek med og utforsking av skriftspråket.
- Bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer.
- Inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter.

HVA BETYR DET FOR BARNNA:

- Barna får ulike erfaringer med språk, med progresjon fra de er ett år og til mer og mer avansert til de er seks år og skal begynne på skolen. Dette erfarer de gjennom begrep, samtale, eventyr, dramatisering, eksperimentering med rim, rytme og ulike spill.
- Barna får felles erfaringer gjennom fellesopplegg, som gjør at de kan benytte det i lek.
- De får erfaringer med mangfold, at noen kommer fra andre land og har andre språk.
- De får kjennskap med ulike skriftspråksuttrykk som lekeskriving, tegning og bokstaver.
- Barna blir oppmuntret når de viser interesse for eksempel for bokstaver, språk, rim, og regler og får hjelp til å fordype seg videre.

KROPP, BEVEGELSE, MAT OG HELSE

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Får være med ansatte som støtter, anerkjenner, utfordrer og roser deres kroppslige lek ut fra barnets egne forutsetninger og utviklingsnivå.</p> <p>Oppmuntres til å klare ting selv, som å kle seg selv, klatre opp på stellebord og spise selv.</p> <p>Danner gode rutiner for håndvask.</p> <p>Får erfaringer om hvor maten kommer fra.</p> <p>Sover eller hviler.</p> <p>Får boltre seg i tilpasset hinderløyper og gymsal.</p> <p>Opplever varierte motoriske aktiviteter som bevegelsessanger, dans og gymlek, ute og inne.</p> <p>Får veiledning og støtte til å si «nei» og «stopp».</p> <p>Opplever at personal de møter, anerkjenner og setter ord på deres følelser. Får erfaringer med ulike følelser i vennsamling. Møter begreper om kroppen gjennom sang, lek og bilder.</p>	<p>Får innsikt i matens opprinnelse.</p> <p>Får etablere gode vaner i forhold til do-besøk og hygiene.</p> <p>Blir bevisste egne behov som sult og tørst, og uttrykker disse.</p> <p>Deltar i hvilestund. Får erfaringer knyttet til sammenhengen mellom klær og vær. Øver på å kle på og kle av.</p> <p>Bruker nærområdet for å få gode opplevelser i varierte omgivelser, inkludert gymsal med fysiske aktiviteter.</p> <p>Får erfaringer og tilrettelagte utfordringer med å tegne, klippe, lime, perle, plastelina osv.</p> <p>Får være med personal som hjelper med å sette grenser for egen kropp og får erfaringer med å respektere andres grenser. Får alderstilpasset opplæring ift. vold og seksuelle overgrep.</p> <p>Møter Personal som fremmer en bevisstgjøring rundt gode og dårlige hemmeligheter, hva som er lov og ikke lov med egen og andres kropp.</p>	<p>Erfaringer med ulike regelleker, erfare fokus på samarbeid og egen styrke.</p> <p>Samtaler om matproduksjon og veien fra mat til måltid.</p> <p>Øver på selvstendighet i forhold til på- og avkleddning, toalettbesøk og måltid.</p> <p>Møter kunnskap om hvordan kroppen fungerer i forhold til kroppens behov for hvile, aktivitet, søvn og inntak av næring.</p> <p>Får ulike fysiske utfordringer for å styrke barnas kroppsbeherskelse, grov- og finmotorikk.</p> <p>Får tilbud om svømmeopplæring.</p> <p>Deltar på lengre turer. Deltar i regelleker. Deltar i ballaktiviteter. Får erfaring med å hoppe tau. Får delta i risikolek, som lekeslissing og klatre i trær.</p> <p>Opplever personal som gir rom for samtale om egen kropp og egne og andres grenser. Blir utfordret av personalet til å prøve å løse konflikter selv, verbalt og med støtte av lyttende og eventuelt veiledende voksne. Møter voksne som er bevisst, og har kunnskap om barns seksuelle helse. Møter</p>

<p>Får delta med sine forutsetninger i matlaging.</p> <p>Samtaler med personal om maten de spiser.</p> <p>Oppmuntres til å smake og utforske.</p> <p>Spiser med skje.</p> <p>Får oppleve fellesskap og glede rundt matbordet.</p> <p>Velger pålegg selv ved å peke, benevne eller forsyne seg selv. Får prøve å smøre mat selv.</p> <p>Korte turer i nærområdet, med/ uten vogn.</p>	<p>Får være med personal som hjelper til med følelsesregulering og støtte i sosialt samspill.</p> <p>Deltar i borddekking, avdekking, opprydding og søppelsortering. Deltar i bakeaktiviteter.</p> <p>Deltar i å skrelle grønnsaker og skjære frukt.</p> <p>Får erfaring i å smøre egen mat.</p> <p>Smake på ulik mat.</p> <p>Får erfaringer med å skjære opp maten sin selv.</p> <p>Spiser med gaffel.</p> <p>Aldersadekvate turer i nærområdet med niste.</p>	<p>personal som samtaler om hva som er lov og ikke lov med egen og andres kropp. Får kjennskap til befruktning, svangerskap og fødsel.</p> <p>Plukker og samler spiselige planter, frukt, skjell og annet fra naturen.</p> <p>Kjenne til forskjellige type smaker.</p> <p>Spiser selvstendig.</p> <p>Opplever veien fra råvare til ferdig måltid, for eksempel plukke epler og lage eplesaft.</p> <p>Snakker om hva maten man spiser er laget av.</p> <p>Lengre og mer utfordrende turer i nærområdet med niste.</p>
--	---	--

HVA BETYR DET FOR PERSONALET:

- Personalet er aktivt deltagende og tilføyer nye ideer og aktiviteter.
- Personalet er gode forbilder i forhold til følelser og veileder godt de som trenger det.
- Legge til rette for gode vaner til mat, hygiene, hvile og aktivitet. Vi følger helsedirektoratets anbefalinger.
- Lære barna å sette egne og andres grenser.
- Personalet skaper gode rammer rundt måltider, med samtaler og fellesskapsfølelse.

HVA BETYR DET FOR BARNA:

- Barna får ulike erfaringer og får oppleve glede ved bevegelse ute og inne.
- Barna lærer å kjenne egen kropp og egne følelser.
- Barna får erfare progresjon med kroppslig utvikling innen fin- og grovmotorikk.
- Får lære om ulike råvarer, hvordan vi kan benytte de i matlaging og lære om opprinnelsen.

KUNST, KULTUR OG KREATIVITET

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Barna skal få estetiske erfaringer der de bruker alle sansene. Både ta på, høre, lukte, smake og se.</p> <p>Vi motiverer til skaperglede.</p> <p>Gi barna erfaring med ulike typer materialer som maling, tre, papir, ull....</p> <p>Resultatet av forming skal være barnets eget produkt. Forming er en fin måte å uttrykke seg på selv om en ikke har så mye språk. Det er en fin ting å samles om, som gir samhold og felles opplevelser.</p> <p>Barna skal få oppleve kjente kjære barnesanger, rim, regler og eventyr tilpasset de minste, ofte med bruk av konkrete og bilder.</p> <p>Vi går på teater og inviterer kulturaktører inn til oss. Personalet dramatiserer og synger sammen med barna, i små og større grupper.</p> <p>Vi danser og beveger oss til sang og ulike typer musikk.</p> <p>Vi benytter digitale verktøy til utforskning i naturen.</p>	<p>Barna skal få prøve flere ulike materialer til utforskning og formingsaktiviteter.</p> <p>Barna får mulighet til å selv bestemme hva de vil lage, og når. Tegnesaker, saks, lim og tape er tilgjengelig.</p> <p>Få inspirasjon og veiledning i varierte uttrykksformer, materialer og metoder.</p> <p>Mer fokus på finmotoriske aktiviteter.</p> <p>Oppleve ulike typer musikk, til lek, dans, og bevegelse.</p> <p>Få uttrykke seg med sang og instrumenter.</p> <p>Få materiell og muligheter til rollelek, utkledding og oppleve teater.</p> <p>Få bruke fantasien sin til fabulering og diktning sammen med andre barn og voksne.</p> <p>Bli introdusert for kulturelle uttrykk og barnekultur - som for eksempel bøker, eventyr, og film - og få bearbeide dette i egne kunstneriske uttrykk.</p> <p>Bli kjent med vanlige barnesanger, og mer aktuell musikk i den moderne barnekulturen.</p>	<p>Får erfaringer med rytme, lengre rim og regler, og være med på å lage rim selv</p> <p>Møter personal som tilrettelegger for mer langsiktige kreative prosjekter der barna får brukt sin egen fantasi og kreativitet gjennom bruk av ulike materialer og formingsteknikker. Får erfaring med prosessen fra idé til et ferdig estetisk uttrykk.</p> <p>Får mulighet til å skape sine egne musikalske uttrykk gjennom bruk av tilgjengelige instrumenter. Møter personal som tilrettelegger for at de kan skape sine egne historier og dramatisere/iscenesette disse.</p> <p>Får utfolde seg gjennom musikk, dans og drama. Møter voksne som oppfordrer de til å vise frem og framføre egne uttrykk for andre, f.eks. spille teater.</p>

HVA BETYR DET FOR PERSONALET:

- Være åpen for barnas interesser, legge til rette for utforsking og undring
- Planlegge og sette i gang aktiviteter og spennende samlinger.
- Inspirere, motivere og bruke fantasien
- Anerkjenne barnas kulturelle uttrykk og gi de lyst til å utforske videre.
- Personalet må være tilgjengelige og følge opp barnas initiativ når de trenger materiell for å få til sine uttrykk.
- Personalet må være i forkant å tilby barna nye inntrykk og opplevelser når de er klar for det.
- Personalet må være prosessorientert.

HVA BETYR DET FOR BARNA:

- Aktiviteter er planlagt og tilrettelagt for at barna kan være kreative, bruke fantasien og oppleve skaperglede.
- barna får sammen med andre oppleve kunst og kultur
- Barna får bruke ulike måter å uttrykke seg på gjennom bruk av ulike verktøy, materialer og teknikker
- Barna opplever glede og stolthet over egen kulturell tilhørighet.

NATUR, MILJØ OG TEKNOLOGI

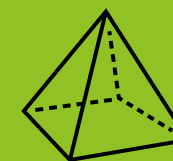
1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Vi er mye på turer i naturen der barna får leke og utforske naturen. Barna får lære hvordan vi opptrer i naturen for å ta vare på den.</p> <p>Vi er opptatt av å ta vare på miljøet og vi vil lære barna at de handlinger vi gjør i naturen i dag får konsekvenser for fremtiden og generasjoner som kommer etter oss.</p> <p>Vi har miljødag der barna vasker og rydder inne og ute i barnehagen. Vi er også med på den årlige «Rusken»-aksjonen der vi rydder i nærmiljøet.</p> <p>Barna får også erfaring i å bruke digitale verktøy i barnehagen sammen med voksne. Barna får være med å forske på ulike eksperimenter og får utvikle nysgjerrigheten og får kunnskap om hvordan naturen fungerer</p>	<p>Barna går lengre turer og erfarer ulike typer natur, slik som skog, fjell og sjø, gjennom hele året. De lærer å ta vare på naturen og dyrelivet i skogen og i gårdene i nærmiljøet.</p> <p>Barna erfarer dyre- og fuglelivet på nært hold, via digitale verktøy som fuglekasse- og viltkamera.</p> <p>Barna får benytte naturmaterialer og ulike redskaper i kreative aktiviteter og lek.</p> <p>Vi bruker bøker og digitale verktøy for å undre oss og søke ny kunnskap sammen med barna, for eksempel appene Seek og Google Lens.</p>	<p>Barna går på tur i skog og mark. Vi følger med på endringene i naturen, og får erfaring med hvordan vær og vind påvirker både mennesker og dyr.</p> <p>Vi har fokus på miljøvern og gjenbruk.</p> <p>Barna får mer faktainformasjon i større grad enn tidligere.</p> <p>Barna får oppleve, utforske og eksperimentere med naturfenomener og fysiske lover.</p> <p>Barna får ta bilder på mobiltelefon og slik får de erfaring med enkel teknologi.</p> <p>De får være med å printe ut bilder fra mobil og Ipad. Barna får også ofte krysse seg inn på Kidplan når de kommer på morgenen.</p>

HVA BETYR DET FOR PERSONALET:

- Vi må legge til rette for ulike naturopplevelser, og undre oss sammen med barna.
- vi må legge til rette for miljøvern og kildesortering
- Vi skal være gode rollemodeller med positiv holdning til friluftsliv og dyrevern.
- Vi må legge til rette for ulike naturopplevelser, og undre oss sammen med barna.
- Vi må holde oss oppdaterte på forskning og teknologi.

HVA BETYR DET FOR BARNA:

- Oppleve glede ved å være ute i all slags vær og bli kjent med de ulike årstidene.
- De skal lære å ta vare på naturen, og bli kjent med insekt, kryp, vekster og dyr. Samt lære sporløs ferdsel.
- De skal få leke med naturmaterialer i ulike former
- De skal få kunnskap om gjenbruk og kildesortering
- De skal få delta på enkel forskning og eksperimentering.

ANTALL, ROM OG FORM

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Vi leker og eksperimenterer med tall i hovedsak 1-10.</p> <p>Vi utforsker farger og former gjennom lek med f.eks. klosser.</p> <p>Gir barna erfaring med f.eks. hardt/mykt, stort/lite og proporsjoner.</p> <p>Barna får erfaring med kategorisering når de f.eks. rydder og sorterer leker.</p> <p>Barna får være med på matlaging der det blir brukt ulike måleredskaper. De får smake, kjenne/ta på ingrediensene.</p>	<p>Vi undrer oss sammen med barna, for å finne løsninger, forstå mer om omverden, universet og samfunnet. Barna skal få reflektere og undersøke selv sammen med personalet.</p> <p>Barna skal få kjennskap til tall og matematiske begreper. Vi introduserer mer geometriske former og benytter mer avanserte puslespill, spill, terning, telle og måleenhet (for eksempel matlaging).</p> <p>Bruke sansene til å utforske romforståelse. Vi snurrer, ruller og hopper. Fokus på over, under, bak, mellom etc. Lære begrep og skille disse.</p>	<p>Vi jobber med større tall og telling</p> <p>Snakker om mengder og størrelser.</p> <p>Barna får utforske former og figurer og får erfaringer med å lage og lese mønster.</p> <p>Introduserer nye og mer kompliserte spill, brettspill, terningspill og større puslespill med flere utfordringer.</p> <p>Barna får være med på hele matlagingsprosessen, vi snakker om måleenheter, mengder, konsistenser og størrelser. Drar inn matematiske begreper der vi kan.</p> <p>Sortering og kategorisering innenfor for eksempel temaarbeid, rydding av leiker</p> <p>Vi bruker kart over nærområder, turplasser, hvor barna bor, verdenskart og undrer oss over vår plass i universet.</p> <p>Problemløsning - gi barna rom og tid til å finne egne løsninger på problemer og utfordringer.</p>

HVA BETYR DET FOR PERSONALET:

- Personalet skal inspirere barna til logisk og matematisk tenkning. Vi skal legge til rette for at barna kan utforske og oppdage matematikk i dagligliv, i teknologi, natur, kunst og kultur.
- Personalet må undre seg og lytte til barna, Og la barna finne løsninger og forslag selv.
- Legg til rette for muligheter til varierte erfaringer med matematiske begreper, spill og bevisst forhold til dette.
- Bruke matematiske begreper aktivt i samtaler med barna.

HVA BETYR DET FOR BARNA:

- Barna skal få interesse for å undre seg, være nysgjerrige.
- De skal få kunnskap om og leke med tall og måle forskjeller og mengder.
- Bruke kroppen og sansene for å utvikle romforståelse.
- Få erfaring med størrelser i omgivelsene rundt seg.
- Få erfaring med å sortere ting i ulike kategorier
- De skal få kunnskap om matematiske tall og måle forskjeller og mengder.

ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Vi veileder barna i hvordan de skal være mot hverandre.</p> <p>Vi undrer oss sammen med barna om det meste.</p> <p>De yngste lærer å kjenne igjen følelser hos seg selv og andre, og utvikle empati og tilhørighet.</p> <p>Vi markerer de kristne tradisjonene ved høytider og også andre kulturer vi har i gruppen. På et nivå tilpasset alderen.</p>	<p>Få høre om høytider og tradisjoner fra kulturer og religioner som er representert i barnegruppen, samt samenes nasjonaldag.</p> <p>Få kjennskap til den Norske kulturarven, de kristne tradisjoner og høytider.</p> <p>Undre seg over livets små og store spørsmål. Oppfordres til å være lyttende til hverandre.</p> <p>Få erfare at alle saker har flere sider og øve seg på å ta andres perspektiv.</p> <p>Opplive gjensidig respekt når en er uenig og erfare at det er positivt at vi er forskjellige.</p> <p>Erfare at kulturen i hjem, avdelinger og vennsammensetninger er forskjellige og at de er medvirkende faktor for å skape kulturen.</p> <p>At folk, familier og kan være forskjellige og at det er greit å være nysgjerrig.</p>	<p>Vi skal bidra til at barna utvikler toleranse, respekt og interesse for hverandre og hverandres ulikheter.</p> <p>Ha fokus på hvordan være en god venn.</p> <p>Samtale og undre oss over grunnleggende spørsmål. Vise respekt for hverandre.</p> <p>Barna får kunnskap om ulikheter er bra for fellesskapet. De skal reflektere over hvem man er og hvordan man vil være.</p>

HVA BETYR DET FOR PERSONALET:

- Personalet skal formidle fortellinger og gi barna rom for erfaring og opplevelser av forskjellige religioner og livssyn.
- Skal sammen med barna utforske og undre over store og små spørsmålene i livet.
- De voksne skal bidra til at barna skal vise interesse og respekt for hverandre ved å vise at vi er forskjellige.
- Vi markerer de ulike merkedagene gjennom året, kristne og andre kulturer/religioner som er representert i gruppen.
- Vi jobber med kulturarv, og markerer samenes nasjonaldag.
- Vi skal være gode samtalepartnere og rollemodeller for barna.
- Vi skal møte ulike livssyn og trosretninger med respekt og ydmykhet.
- Respektere og anerkjenne hverandres følelser og ulikheter.
- Vi jobber for god psykisk helse.
- Vi er gode rollemodeller og veileder barna i konflikthåndtering.
- Vi skal skape interesse for mangfold og se på dette som en berikelse.

HVA BETYR DET FOR BARNA:

- De skal få være med å markere ulike religiøse høgtider og få kjennskap til dem.
- De får mulighet til å utforske, undre seg og være nysgjerrige i de store og små spørsmålene i livet.
- De skal få kjennskap til forskjellige grunnleggende normer og verdier og at vi kan være forskjellige sammen.
- Gi mulighet for å utvikle interesse og respekt for hverandres forskjeller. Gi mulighet for å utvikle interesse og respekt for hverandres ulikheter.
- De skal få kunnskap om hvordan man bør være rundt andre og ta hensyn til hverandre.
- De skal få hjelp til å sette ord på sine følelser, og oppfordres til å trøste hverandre og vise omsorg. [Her bruker vi «livet og sånn» som et pedagogisk opplegg innen følelser.](#) Her bruker vi «livet og sånn» som et pedagogisk opplegg innen følelser.
- De skal få erfare glede med å ha gode venner.
- De skal få undre seg rundt livssynsspørsmål.
- De skal få erfaring med å markere ulike høytids- og merkedager.

NÆRMILJØ OG SAMFUNN

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR
<p>Vi går tur i nærområdet der barna får leke i og utforske naturen. Vi lærer om de ulike årstidene og ser på endringene i naturen På tur så lærer vi barna å ikke kaste søppel og rydde etter oss</p> <p>Vi går ofte på turer til bondegårder i nærheten og får blant annet lære om dyra og hvor vi får maten fra.</p> <p>Vi dyrker grønnsaker sammen med barna</p> <p>Vi har miljødag der vi sammen med barna vasker og rydder i barnehagen.</p> <p>Vi har forskerdag der vi sammen med barna utfører ulike eksperimenter og får utvikle nysgjerrighet og vennskap.</p> <p>Vi bruker digitale verktøy for å utvikle kunnskap om dyr, insekt og naturen.</p> <p>Vi markerer samenes nasjonaldag.</p> <p>Vi markerer 17. Mai</p> <p>Vi har morsmålsuker, hvor vi blir ekstra kjent med de forskjellige morsmålene i barnehagen.</p>	<p>Barna får bli mer kjent med nærmiljøet sitt, med lengre turer og lærer også mer om omgivelsene utenfor nærmiljøet, som byen vi bor i, landet vårt og andre land.</p> <p>Barna skal få bli kjent med gårder og lokalhistorien i området rundt barnehagen.</p> <p>Barna får begynnende kunnskap om ulike familieformer og lærer om kulturelt mangfold gjennom bl.a. samenes nasjonaldag og morsmålsuker.</p> <p>Barna skal lære å respektere alle mennesker og begynnende forståelse av menneskerettighetene.</p>	<p>Mange og lengre turer i nærområdet.</p> <p>Blir kjent med hva som finnes i området rundt barnehagen. Natur, fjære, sjø og skog. Få erfaringer med hva som befinner seg i de ulike miljøene.</p> <p>Bli kjent med lokalhistorie og tradisjoner gjennom aktiviteter, turer og arrangementer.</p> <p>Bli kjent med ulike familieformer, kulturer og levesett og bidra til ett innblikk og begynnende forståelse av samfunnet. Dette ved for eksempel samenes nasjonaldag og morsmålsuker.</p> <p>Knytte regler og forventninger til ulike plasser for eksempel inne/ute, bibliotek, svømmehall og trafikk.</p> <p>La barna medvirke i hverdagen og få erfaringer med at deres stemme høres.</p>

HVA BETYR DET FOR PERSONALET:

- Personalet skal gjøre barna kjent med nærmiljøet og gi de erfaringer med historien til nærområdet.
- Det er også viktig å lære barna hvordan de ferdes trygt i området og føle tilhørighet til det.
- Personalet skal gi barna like muligheter i form av å fremme likestilling og motvirke diskriminering.
- Gjennom arbeid med samefolkets nasjonaldag, morsmålsukene og generelt arbeid med forskjellige kulturer, vil vi gjøre barna kjent med tradisjoner, kunst og kultur. Dette kan gi en begynnende forståelse for menneskerettighetene.

HVA BETYR DET FOR BARNA:

- Dette arbeidet gir barna mulighet til deltakelse i egen hverdag og ta sin del i samfunnet.
- Barna skal møte utfordringer og ha lik mulighet til deltakelse.
- De skal bli kjent med nærmiljøet, lokalhistorie og tradisjoner i lokalmiljøet.
- Barna får møte ulike tradisjoner, levesett og familieformer.
- De får kjennskap til samisk kultur og Norge sitt urfolk og nasjonale minoriteter.